БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 1 (10062) | 1963 оной январиин 1, вторник | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТ АРАДТА ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ АМАРШАЛГА

й ороной хүндэтэ эрхэтэд, хани нүхэ

й Агуу ехэ Эхэ ороной элдин үргэн га
үүр шэнэ жэлэй наран мандажа эхил
ет хүнүүд зохёон байгуулхы түгэс хү
баран мандуулан, 1963 онние угтаж
Бүхы оронуудай ажалшадай омо
рэ хүндэ хүлеэн абан, совет арад Ле
маар өөрынгөө һаруул һайхан ерээ
ммунизмда бата найдамтайгаар даб
бана.

н түүхэдэ оршохонь. Манһаа холодо
ан жэл юугээрээ суурхааб?

даа КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ
ринүүдые бэелүүлхын түлөө манай
мжалтатай тэмсэлэй түрүүшын жэл
түгэс хүгжэлтые түргэдхэгшэ болохо
шэнэ Программын үзэл сурталаар гэ
гдэһэн жэл мүн болоно. Энэ жэл ха-

рон жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө,
экономико болон соёл культурын
хүгжэлтын түлөө тэмсэлдээ туйла-
гайхамшагта илалтануудай жэл;

айрамдалай, социализмын, демокра
тые хамгаалжа байһан бүхы хүсэ
ашадаа бата бэхеэр жагсалгын, бэ
жэл;

ан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха
политикын һалбаран мандалгын
үймхэй, дайн сэрэгые һүжэрөөдэ
үнэн зүб бодолтой хүсэнүүдэй ила
болоо.

962 онние баяр баясхалантайгаар
абди. Түсэбтэ долоон жэлэй дүр
жалтатайгаар түгэсхэгдөө. Ган
эй туршада манай промышлен
урда тээхи табан жэлнүүдэй
һаа ехэ продукци үйлэдбэрилэн
кэ байһан жэлдэ мүн хүдөө ажа
орон нютагаа баясуулаа. Тэдэ
д шахуу пүүд ороон тарян суг
196 онойхиһоо 300 миллион шахуу
ехэ ооһо гүрэнэй амбаарта хадага
д олниитын эдэбхи үүсхэл булаг мэ
лан гэрнэ, коммунис ажалай түлөө
түүс хүсэтэй долгин шэнгеэр эбхэ
шэнэ

эй ентральна Комитедэй ноябриин
шидхэбэринүүдые бэелүүлгэ ма
риин урда, хүдөө ажахын урда гай
хара түсэбүүдые нээжэ үгөө. Ара
е партийна талаар хүтэлбэрилхэ хэ
дхэн хубилгаха ябадал совет эко
энэ тгэс дэбжэлтэдэ туһалха бай-

байһан жэлые манай наука, техни
ёл культура алдарта туйлалтануу
дэглээ, «Огторгойн эхир хүбүүд»
колаев Павел Попович хоёр газар
н, урдань үзэгдөөгүй хамтын нии
амбуулинда туйлаһан совет ара
тада хүн түрэлхитэн дахинаа
һэн.

гоо аша туһада, коммунизмын
туһада жэһэн ажалай харюу ехэ.
овет хүнүүд шэнэ гэр байрада
лэй дуһаряа үргэнэ.
йһан жэлдэ эб найрамдалай,
үнэн зүб бодолой хүсэнүүд өөһэдынгөө түгэс хүсэ шадалые үшөө дахин харуулаа. Карибска далай шадар болоһон аюултай хёморооной болоходо тэдэнэр ухаан бодолгүй, дайн сэрэгые һүжэрөөдэг хүсэнүүдые илажа гараа. Социалис гүрэнүүдээр, бүхы арадуудаар дэмжэгдэһэн Советскэ Союзай эб найрамдалда дуратай гадаадын политика, өөрынгөө ороной бэеэ даанхай байдалые, эрхэ сүлөөгөө хамгаалха гэһэн баатарлиг Кубын арадай дайшалхы эршэ зориг дэлхэйн термоядерна һандаралгын болохоёо байһан аюулые саража шадаа. Кубада эсэргүү империализмын ээрхэг түримхэй һэдэлгэнүүд бута һүрөө. Тиигэжэ Эрхэ Сүлөөгэй ольтирогой бэеэ даанхай байдал хамгаалагдаһан юм. Хүсэн түгэс социализмын лагерь дайн сэрэгэй харгые хаажа шадаха гэжэ газар дэлхэйн бүхы хүнүүд үшөө дахин батаар этигээ.

Коммунис парти, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитет, Советскэ правительство, бүхы совет хүнүүд ерэжэ байһан шэнэ жэлдэшье амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха ленинскэ политикые бэелүүлхын түлөө, социалис гүрэнүүдэй бүхы уласхоорондын хүдэлмэришэн, коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө улам эдэбхитэйгээр тэмсэхэ.

Гэхэтэй хамта манай арад өөрынгөө совет Эхэ оронойнгоо аюулгүйе хамгаалха талаар хёрхо һэргэг байха. Ямаршье ээрхэг түримхэйшүүлые хазаарлаха, өөрыгөө, манай хани нүхэдые атомна дай һүжэрөөгшэдэй хорото һэдэлгэнүүдһээ хамгаалхын тула манайда хэрэгтэй бүхы юумэн бии.

Хүндэтэ хани нүхэдүүд!

Совет арад түүхын хүгжэлтын замаар олон миллион эрэгтэй, эмэгтэй аха дүүнэр—социалис хани барисаанай оронуудай эрхэтэдтэй, колониальна гэнжэеэ хаяһан залуу гүрэнүүдэй арадуудтай, мүн национальна талаараа бэеэ даанхай байхын түлөө хүшэр хүндэ тэмсэл хэхэ баатай байһан хүнүүдтэй, бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы ажалшадтай суг хамта урагшаа дабшана.

Бидэнэр социалис оронуудай аха дүү арадуудта, бүхы дэлхэйн ажалшадта шэнэ жэлэй халуун амаршалга хүргэжэ, һайнние хүсэнэбди.

Совет хүнүүд түсэбтэ долоон жэлэй табадахи жэл—1963 оной календарь баяр баясхалантайгаар нээжэ эхилбэ. Манай урда—эли тодо уг зорилго, асари ехэ хараа түсэбүүд табигданхай. Манай арад коммунис соёл сурталаар зоригжон, бата найдамтайгаар урагшаа дабшана.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Та бүгэдые, манай ороной хүндэтэ эрхэтэд, шэнэ жэлэй баяр баясхалантай һайндэрээр амаршалаад, элүүр энхэ байхые, ажалдаа, һуралсалдаа ехэ амжалта туйлахые, зол жаргалтай байхые хүсэнэ!

Эсэшэгүй ажалша, тэмсэлшэ, коммунизм байгуулагша совет арадта алдар соло!

Коммунизмын түлөө тэмсэлдэ манай бүхы илалтануудай түшэг тулгуури болохо Коммунис партиин, Советскэ правительствын болон арадай эбдэршэгүй нэгэдэл мандаха болтогой!

Шэнэ жэлээр, шэнэ жаргалаар, нүхэдүүд!

ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | **СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ** | **СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ**

МАНАЙ КАЛЕНДАРЬ

1962 ОН АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД, АЛДАРТА ХЭРЭГҮҮД

ЯНВАРЬ. ★ Бэшүүрэй Бага-Хунилын «Победа» колхозойхид коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө бултаараа тэмсэхэ гэжэ хамтынгаа суглаанда шиидээ.

★ Залуу һаалишан Вера Теслева (Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхоз) республика дотороо эгээн түрүүлэн «ёлочко» түхэлэй оньһон түхеэрэлгэ шудалаад, гансаараа 89 үнеэ һаадаг боложо, эрхим ажалай жэшээ харуулаа.

ФЕВРАЛЬ—МАРТ. ★ Хонишодой ажалай эгээл харюусалгатай хүдэлмэриин үе—түл абалга түлэг дундаа байгаа.

Энэ үедэ республикын эрхим хонишод Д. Норбоев (Борьёогой совхоз) зуун эхэ хонин бүриһөө 113 хурьга, Ш. Цыремпилова (Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз)—105 хурьга түлжүүлээд, амжалта туйлаа:

АПРЕЛЬ — МАЙ. ★ Буряад оронойнмнай колхоз, совхозуудай хабарай тарилга хэзээ хэзээнэйхиһээ эртэ, эмхитэйгээршье эхилжэ, бүхыдөө 434.577 гектарта ороон-то ургамалнууд гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 16 мянга гаран гектараар ехэ тарига. Республика дотор түрүүшынхеэ һорох, тэжээлэй бобы, сахарай свёкло элбэгээр тарягдаһан байна.

ИЮНЬ— ИЮЛЬ. ★ «Сагаан алтанай» хаһа. Колхоз, совхозуудта хонидой ноохо оренбургынхидай жэшээгээр хайшалха түрүү арга үргэнөөр дэлгэрээ. Республикын эрхим хайшалагшад: Галина Доржиева (Анаагай совхоз), Буда Мормоев (Баргажан) Бүхэроссиин мүрысөөндэ хабаадаад, 7 часай хүдэлмэриин саг соо 104—118 хонинной ноохо абажа, һайн үрэ дүн харуулаа.

АВГУСТ. ★ Ургасынгаа богонихон болзорто хуряажа, гүрэндөө 1 миллион 800 мянган пүүд тарян худалдаха уялга абаһан Мухар-Шэбэрэй таряашад энэ һарын 17-до хуряалгада жэгдэрэн ороо. Таряа хуряалга дээрэ хаа хаанагүй темиржбегэйхидэй дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэжэ эхилээ.

★ Суулгын совхозой бэрхэ малшад А. Ножинков, В. Бухольцев гэгшэд бэлшээриин үедэ даажа байһан малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 1519–1629 граммаар нэмээжэ, үзэгдөөгүй ехэ амжалта туйлаба.

СЕНТЯБРЬ. ★ Республика соогоо эгээн түрүүлэн Тарбагатайн таряашад Эхэ орондоо 481 мянга гаран пүүд ороо худалдажа, түсэбөө 160 мянган пүүдээр үлүүлээ.

★ Кабанскын совхоздо горохой элбэг баян ургаса хуряагдажа, гүрэндэ 4000 центнер эрхим шанартай ороон худалдагдаа, 4300 центнер үрэһэн хаагдаа.

★ Таряалангай «хатанай» эзэн Суулгын совхозой суута кукурузашан Н. Кондратюков шэн зориг, «шэдитэ» ажалай ашаар даажа абаһан газарайнгаа га бүриһөө 610 центнер ногоон набша намаа, 158 центнер хушан шара «хубал эрдэни» эдеэтэй буурсаг ургуулжа шадаа.

ОКТЯБРЬ. ★ Бүхыдөө 276 мянган нугаһа тэжээжэ, гүрэндөө хамта 8 мянган центнер мяха, тэрэ тоодо 4410 центнер шубуунай мяха худалдаад, Кабанскын совхоз гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө республика соогоо түрүүлэн дүүргээ.

★ Орденто Буряад оронойнмнай хүдөөгэй ажалшад толотомо амжалта туйлан, гүрэнэйнгөө амбаарта 7 миллион 800 мянга гаран пүүд таряа оруулжа, уялгаяа нилээд ехээр үлүүлбэ. Энээндэ Хориин, Кабанскын, Улаан-Үдын управленинүүдэй ажахынууд ехэхэн хубита оруулаа.

НОЯБРЬ. ★ Үнеэдые оньһон аргаар һааха түрүүшын «карусель» түхеэрэлгэ Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец» колхоздо тодхогдоод, хүдэлжэ захалаа.

★ Чисаанын, Баргажанай совхозууд, Сэлэнгын XX партсъездын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ даабарие болзорһоонь урид дүүргээ.

ДЕКАБРЬ. ★ Зэдын Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз һү, мяха, үндэгэ, ноохо, бусад продуктнуудые гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээ.

★ Ахын ажалшад гүрэндэ мяха, һү, Хойто-Байгалай аймаг—мяха, Түнхэнэй, Баунтын малшад—һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэнхэй.

ад байһанһаа гү,
болоо юм гү—мэ
агшаа харахадам
тоогүй олон зу
байһал нарайнаа
сэбэр сагаан
бэшэгдэһэн үгэ
нүгөө тээшээ ха
нигар сагаан та
шье санын мүр
шагдээгүй сэбэр
. Гэнтэ үнгэр
ир домогто хэрэ
нүүдтэл, газетын
шээтэй урдамни
б... Харин нүгөө
эб сагаан, шэ
ажал илалтын
хай нэгэшье үгэ
хуудаһан шэнги
гын шэнэ жэлэй
нтагайнгаа эгээл
байхадам ерэ
. Энээнһээ улам
жэнгэ нютагни,
, малша зон бэ
ан Буряад оро
ургата, коммунизм
дабшажа ябаа
мни баһал нэгэ
дабажа, удаада-

хуудаһануудые ...

Ажал

А. ГАЛСАНОВТА

Арадай театрай хилэн хүшэгэ
Аалихан ирагдабал холын
Юрөөдэ...
Александр, шамда амжалта
хүсэжэ,
Арадай артист болохыеш
юрөөнэб

М. АФАНАСЬЕВАДА

Эреэн сэсэгтэ таладал —
Энтэ сэмбээ дэлгээшэ
Эрхим манай Маланья
Энэ байна гээшэл.

…эр баян жэлээ дэшэлэ…

…й анкетэ

…э хүрэхэ эгээл шухала

…эхэ гээшэ …арюусалга… …ай оригадынхид …до хэлэһэн үгэ… …наһала оролдол… Тиигэжэ шэл… …аа бүтээсэ ехэ… …тула бригады… …оролдоо. Һара …эр 4 мянгаһаа …етр шэл гарга…

Саашадаа, долоон жэлэй табадахи жэлэй богоһо алхаад байхадамнай, тон харюусалгатай хэрэг — ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ зорилго урдамнай табигдана. Шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлэн, техническэ дэбжэлтэ туйлан, энэ зорилгоёо бэелүүлхэбди.

А. Подойницын,
шэлэй заводой коммунис ажалай бригадые даагша.

…эй даалгабари дүүргээб

…до би шадал зэр… гээшэб. Богонёор …, долоон жэлэй …эй даалгабари …963 оние уг… үнгэрһэн жэл …уулгын 14 ду… …энэйнгөө 12-ыень …үлжэ, жэл соо …ьбалалта хэхэ ар… …эдэ гурбан залуу…шуулые өөрынгөө мэргэжэл шадабарида һургабаб.

1963 ондо гол зорилгомни юуб гэхэдэ, партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэри соо онсо тэмдэглэгдэһэн техническэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ бүри эдэбхи гаргаха. Жэлэй эсэс болотор 25—30 дурадхал оруулжа, табан хүниие токарь болгон һургахаб.

Борис Поздеев,
ПВЗ-гэй солото токарь.

…уза эрхимээр ургуулха …уудал шэнжэлнэбди

…он … …эгдажа, …эбэ … бэрхэ кукурузашан Андрей Афанасьевич Пашенскиин оньһөжоруулагдаһан звеногойхидто һанамжа дурадхалнуудаа хэлэдэг, туһаламжа үзүүлдэг байгдаа. Эдэнэр 400 …ярта кукуруза таряад, га бүхэ… …300—350 центнер ногоон набшые хуряажа абаа һэн.

…энэ жэлдэ, 1963 ондо, бидэнэр …нойтоной кукурузада ямар …этэй байһаниие улам гүнзэгы… …н шэнжэлхэ зорилгоор 50 …рта өөһэдөө кукуруза таряад, …н харууһалжа ургуулхабди. …дээ га бүхэнһөө 450—500 …ер хүрэтэр ногоон набша ур…ха, кукурузашан нүхэр Пашен… …гэгшын даадаг звеногойхидто …то туһаламжа хүргэхэ хүсэл…ди.

А. Алексеев,
БКНИИ-гэй биологиин таһагай научна хүдэлмэрилэгшэ.

…дэ дүршүүлхэ

…тадаа бэрхэнүүд болоһой гэжэ …энэб.

Хэшээлнүүдээ улам һонирхол…гоор үнгэргэхын хойноһоо оролдохоб.

Мүнөө гардинануудые олоор хэжэ гаргаха түсэбтэйбди. Тэрээндэ бэлэдхэлнай түлэг дундаа ябажа байна.

Баһа Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда заочноор һуралсадагби. Игээд лэ сессимнай эхилхэнь. Һурагшадта ехэ эрилтэ табидагтаал адляар өөртөө хатууханаар хандажа, номоо үзэжэ, сүлөөгүй байнаб. Багшалхын хажуугаар багшалуулхада һонин лэ даа.

…эд…, и… …и хойно… …олөгдоно. …һургуули… …конференци …хэһэн юумые …һэн. …дэ үхибүүдтээ …шалха хүсэл…лалта дархалал…үүд, басагаднай…

Д. Санданов,
ажалай багша.

…Й ЗАЛУУРШАД ЭЛИДХЭНЭ

…ОВА,
…«Коммунизм» …лишан:

…дэнэр мартаха… …энэ жэлдэ ма… …колхоз үнеэдээ …аадаг болоно, …өөрөө хэдэг …е ха юм. Энэ …70 гаран үнеэ…анабди. Харин …һаалишад эдэ …һэн. Тиихэдээ …а хэжэ, ехээр …

…ээ һаахадаа … Үнгэрөөшэ …0-гаад литр …

…олхозойнгоо …аргаар һаадаг …та туйла…

…ЗА

…тэй зоотехник боложо, Баргажанай совхоздо хүдэлжэ эхилбэ. Харин одхон басаган Раямни 10-дахиие алтан медальтайгаар дүүргэжэ, намтаяа суг хоёр жэл хүдэлөөд, үнгэрэгшэ намар Томскын мединститутэй 1-дэхи курсда оронхой.

Үшөө тиихэдэ арадай ажахые хүгжөөхэ талаар түрэл партиингаа ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй мүнөө бэелүүлэгдэжэ байһандань ехэшье баяртайб.

С. ХАНДАЖАПОВ,
Захааминай «Победа» колхозой мал адуулагша:

—Үнгэрөөшэ жэлэй эхиндэ түрэһэн 50 буруу шахажа, тус бүриень 240—250 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаагааб. Тиихэдэ 20 гаран бодо мал шахаа һэм. Мүнөө 80 мал шахажа байнаб. Суудхэ бүри тус тус… 750—800 граммаар нэмэнэ. Эдэ…а шэнэ жэлэй, эхиндэ гүрэндэ …дахабди. Мүнөө үбһэ, зе… …э хооллуулхынгаа хажуугаар, …идэнь суудхэдэ 2 килограмм …угэнэбди. Бүлеэн уһаар …нгэрөөшэ жэл гүрэндэ …түсэбөө колхознай …элдэшье мяха абал… туйлаха арга бо…

…ЧЕВА,
…» колхозой

…ондо 600 …үсэбтэй …а гү… …һөө

шэбхэ, мүн 58 тонно тонтогоол гарганхайбди.

Ц. ЦЫДЫПТАРОВ,
Хяагтын Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан:

—Звенодомнай 5 хүн хүдэлжэ, 200 гектар газарай га бүхэнһөө 620 центнер кукурузын эшэ набша хуряагаад, 4500 тонно силос дараһан байнабди. Мүн һүн эдеэтэй буурсагууд нилээд ехэ абтаһан байна. Тиигэжэ, Байгал шадар, мүн Алас-Дурна зүгтэ кукурузын һүн эдеэтэй буурсатуудые хуряажа болохо гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой һанамжа бэелүүлэгдээ.

Колхоз соомнай хамта 9600 тонно гэхэ гү, али үнеэн бүхэндэ 18 тонно кукурузын силос даратгдаа һэн. Үнгэрөөшэ жэлдэ 600 гектарта кукуруза тариһан һаа, шэнэ жэлдэ 900 гектарта хүргэхэмнай. Кукуруза тариха, хуряаха машина техникэ һайса заһабарилагдана.

Звеногоймнай хүтэлбэрилэгшэ, суута кукурузашан Базар Бадмацыренович Галданов пенсидэ гараба. Эрхим нүхэрэйнгөө туйладаг амжалтануудые саашадань арьбадхахын түлөө бидэнэр шангаар тэмсэхэбди. Тиимэһээ бүри мүнөөнһөө энэ тэмсэл дэлгэржэ, кукурузынгаа газарта 800 гаран тонно шэбхэ гаргаабди. Шэнэ жэлдэ кукурузын эшэ набша бүри ехээр хуряахаар шиидэнхэйбди.

А. ТКАЧЕВА,
Бэшүүрэй совхозой 3-дахи отделениин тугалшан:

— Совхозоймнай суута тугалшан …да Федоровна Литвинцева һайн …тануудые туйлажа байдат. …нүхэрөө хүсэхын тула үнгэ…элэй түрэшэдэ би шангаар …

…айм үрэ дүн һая… …наила Федоровна …харууһалһан ту… …тань 230 кило… …н … тугалай…

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Советтэ, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи Секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Никита Сергеевич ХРУЩЕВТО

КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые болон манай партиин программые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлэн, Россин Федерациин хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, эрдэмтэд болон алба хаагшад промышленна үйлэдбэрилгөөр 1962 онойнгоо түсэб болзорһоонь урид, декабриин 26-да дүүргэбэ. Олонхи шухала хэрэгсэлнүүдээр түсэб бэелүүлэгдэбэ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр болон продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулгаар үгтэһэн даабари үлүүлэн гүйсүүлэгдэбэ. Түсэбһөө гадуур олон миллиард түхэригэй продукци гаргагдаа. Нёдондо жэлэй жэшээгээр промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 9 процентээр ехэ болоо.

1962 ондо түсэбһөө гадуур ехэ нефть, байгаалиин газ, түмэрэй руда, шулуу нүүрһэн абтаа, хүдөө ажахын машинанууд, приборнууд, автоматизацилгын хэрэгсэлнүүд, электрын хүсэн, бүд, хубсаһа болон бусад олон продукцинууд ехээр гаргагдаа. Үнгэрһэн жэлэй жэшээгээр 17,4 миллион тонно нефть, 7,6 миллиард кубометр газ, 19 миллиард киловатт-час электрын хүсэн ехээр абтаа. Мүн 2,3 миллион тонно шэрэм, 2,8 миллион тонно булад, 2,5 миллион тонно дабтамал түмэр, 400 мянган тонно булад сорго хоолойнууд, 1 миллион 200 мянган тонно минеральна утэгжүүлгэ ехээр абтаһан байна. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд хэрэгсэлнүүд мүн лэ ехээр үйлэдбэрилэгдөө. Нооһон, торгон болон пумаажан бүдүүдые, гутал болон трикотаж гаргалга нилээд ургаа. Тэрэшэлэн мяха, малай болон ургамалай тоһо, саахар, кондитерскэ зүйлнүүдые гаргалга болон загаһа барилга ехэ болоо.

Эрдэм болон техникын шэнэ шэнэ амжалтануудта түшэглэн, ажахын элдэб һалбаринуудта олон зуугаад шэнэ машинанууд, түхеэрэлгэнүүд болон приборнууд олоор гаргагдаһан байна. Олохон хуушарһан продукцинууд үйлэдбэриһөө болюулагдаа. Научно-шэнжэлэлгын институдууд болон проектнэ эмхи зургаанууд шэнэ техникын онсо түхэлэй зүйлнүүдые зохёон байгуулаа.

Россин Федерациин экономикын саашанхи хүгжэлтэдэ барилгашад ехэ хубитаяа оруулаа. 400 тухай шэнэ томо промышленна предприятинууд, тэрэшэлэн хүдэлжэ байгаа фабрика болон заводуудта, руднигууд болон шахтануудта олон цехүүд, үйлэдбэринүүд ашаглалгада үгтөө. Башкирай АССР-тэ болон Куйбышевай областьдо полиэтилен, Балаковска комбинадта вискозно шөөр, Новокемеровскэ химическэ комбинадта капролактам үйлэдбэрилхэ томо предприятинууд, 3 томо доменно пеэшэнгүүд, Первоуральска новотрубна болон Таганрогой металлургическа заводуудта түмэр дабтаха хүсэ ехэтэ станууд. Братска, Воткинско болон бусад электростанцинуудта энергетическэ шэнэ агрегадууд, эдеэ хоолой зүйлнүүдые, бүд болон культурна ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые гаргаха томо үйлэдбэринүүд хүдэлжэ эхилээ.

Гүрэнэй мүнгэ зөөри гаргашалһанай ашаар республикын ажалшад нёдондо жэлэй жэшээгээр гэр байра 10 процент, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые 32 процент, больница болон поликлиникэнүүдые 22 процент олоор абаһан байна. РСФСР дотор үнгэрһэн жэлэй туршада 1300 мянган шэнэ гэр байранууд баригдаа. Барилга дээрэ ажалай бүтээсэ 7 процентээр дээшэлээ.

Республикын ажалшад, партийна, советскэ болон ажахын эмхи зургаанууд 1962 ондо туйлаһан амжалтанууд тухайдаа элидхэхэ зуураа, арадай ажахыда бии байгаа бүхы арга боломжонуудай гүйсэдөөр ашаглагдаагүй байһаниие мэдэрнэ.

Долоон жэлэй түсэбэй болон 1963 оной даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөө улам улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, манай орон дотор коммунизм байгуулгын асари ехэ программа бодотоор бэелүүлхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй оролдохо байһан тухайдаа Россин Федерациин ажалшад 1963 оной эхин дээрэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Соведые болон, хүндэтэ Никита Сергеевич, таниие найдуулжа байна.

КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи бюро.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ.

Россин Федерациин хүдэлмэришэдтэ, инженернүүдтэ болон технигүүдтэ, эрдэмтэдтэ, алба хаагшадта, партийна, советскэ, ажахын, профсоюзна болон комсомольско организацинуудта

Хүндэтэ нүхэд! Промышленна продукци үйлэдбэрилгөөр гүрэнэй 1962 оной түсэб болзорһоо урид дүүргэһэнтэйтнай дашарамдуулан, Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет таниие халуунаар амаршална.

Россин Федерациин промышленность болон барилга дээрэ ажаллагшадай политическэ болон ажалай эдэбхиин улам ургаһанай эсэстэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр болон продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулгаар үгтэһэн даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэбэ гэжэ КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет ехэ хананги̇яар тэмдэглэнэ. Нёдондо жэлэй жэшээгээр промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 9 процентээр дээшэлээ. Түсэб олонхи шухала хэрэгсэлнүүдээр дүүргэгдээ.

Шэнэ техникэ болон технологи нэбтэрүүлхэ, бии байгаа арга боломжонуудаа һайнаар ашаглан хэрэглэхэ, промышленна үйлэдбэриин болон капитальна барилгын хэмжээ нилээд дээшэлүүлхэ талаар Россин ажалшадай туйлаһан амжалтанууд хадаа коммунизмын материально-техническэ түшэг тулгуури байгуулгын шухала шата — долоон жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ эрхим хубитань болоно.

Танай амжалтанууд, хүндэтэ нүхэд, КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ талаар зоригжуулхы үльгэр жэшээ болоно.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет хадаа Россин Федерациин ажалшадта улам ехэ шэнэ амжалтануудые хүсэнэ, мүн коммунис байгуулалтын программа бодотоор бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ республикын ажалшад, мүн саашадаашье эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байха бэзэ гэжэ батаар этигэнэ.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ.

Хуушан жэлэй ходоржо шэнэ жэлэй ерэжэ байхада, бидэнэр хэһэн ажалаа согсолжо, туйлаһан амжалтануудаа тэмдэглэжэ, алдуу эндүүгээ анхаралдаа абаха гэжэ хүсэнэбди. КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй һүүлээр эмхидхэгдэһэн манай управлени һаяхан хоёр вазарта хубаагдажа, сомор бага болонхой. Мүнөө управлениимнай мэдэлдэ урдань Кабанскын, Байгал-Хударын, Прибайкалиин аймагуудта байһан хүдөө ажахын колхоз, совхозууд ороно.

ГУРБАН БЭРХЭШЭЭЛ ДАБАГДАХА

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин начальнигай орлогшо А. А. ДАНЬКО хөөрэнэ

Арба һара тухай хүдэлөөд байхадаа ямар тобшолол хэлтэйб гэхэдэ, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ шэнэ зургаанууд — үйлэдбэриин управленинүүд урдаа табигдаһан зорилгонуудаа шиидхэхэ хүсэтэй гэжэ элиршэлэгдэбэ. Жэшээнь, манай управлениин харьяата ажахынууд үнгэрэгшэ жэлэй хабар таряалангай хубаарилгые шэнэдхэжэ, 2 мянган гектар шэниисэ ехэ таряа һэн. Түрүүшынхеэ 2256 гектарта ороһ таригдаа бэлэй. Хабарай тарилгые саг болзортонь һайн шанартайгаар үнгэргэһэнэй, ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалһанай, ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаһанай ашаар управлениимнай бүхы ажахынууд дундаа зэргээр гектарай 10 центнер ороһо суглуулжа, Эхэ орондоо 78.794 центнер таряа тушаажа, түсэбөө 110,9 процент дүүргээ.

Эдэ бүгэдэ дээрэһээ харахада, манай зонын ажахынууд эдлүүриингэ газарай га бүриһөө ямар аргаар тэжээлэй единицэ ехээр абаха талаар харгы замаа олоо гэжэ хэлэхээр. Шэнэ жэлдэ шэниисынгээ тарилгые 5320 гектараар үргэдхэжэ, тэрэнээ 25300 гектарта хүргэхэ зорилготойбди. Бобово ургамалнуудые, гол тү…лэб горох, 6310 гектарта тарихаар хараалагдана. Тиигэжэ эдлүүриин газарһаа тэжээлэй единицэ ехээр абалгада тодорһон нэгэдэхи бэрхэшээл дабагдаха гээшэ.

Хоёрдохи бэрхэшээлнай юуб гэхэдэ, мяха абалгамнай долоон жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанда орбол ехээр гээгдэжэ ябана. Энээниие дабахын тула үйлэдбэриин управлениин мэргэжэлтэд түрүүшынгээ жэлдэ зарим тэды амжалта туйлаа гээшэ. Манай зонын совхозууд (Оймороой совхозһоо бэшэн) гүрэндэ мяха тушааха энэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн байна.

Эдэ ажахынууд нэн түрүүн гахай, шубуу олоор үсхэбэрилжэ эхилээ. Энэ талаар Шергинэй совхоз жэшээ харуулна. Тэдэнэр гахай үсхэбэрилхэ, шахан таргалуулха томо фермэнүүдтэй болоо. Мүнөө үедэ зонын бүхы ажахынуудта гахай үсхэбэрилхэ асуудал шухала дээрэ тоологдоно. Мүн энэ үедэ эбэртэ бодо малай тоо 8 процентээр олошорбо. Кабанскын совхоздо, бусадшье ажахынуудта уһанай шубуу, тахяагай дальбараануудые олоор дэгжээжэ, мяханда тушааха хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ эхилээ.

1962 ондо зонымнай ажахынууд гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. Энэмнай тон ехэ дутагдал болоно. Саашадаа энэ гурбадахи бэрхэшээлые амжалтатайгаар …тула үнеэдэй тоо олошо… үнеэдые оньһон аргаар һаа… …о тушаа хэ…

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тушаа манай орон дотор яма… хандуулнаб! Үнгэрөөшэ жэл манай республика доторшье һ… яслинуудай олон гэр байшангууд шэнээр баригдажа, ашаг… Зураг дээрэ: мэнэ һаяхан Гусиноозерск городто баригдажа … гуулиин гурбан дабхар, һаруул уужам гэр. Һурагшад … ров, Валерий Джумаев, эгэшэ дүүнэр Лиза, Таня, Оля Кис… баяртайнууд бэ!

С. БАЛДУ…

Коммунист-баат…

ЗУРАГЛАЛ

«Социалис Ажалай Герой Александр Ваганов... Экскаваторщик» гэһэн һураг суу хэдэнтэ дуулаһан байгааб. Тиин һаяшиг Закаменск хото албанай даабаряар томилогдон ошоходоо, ажалай баатар гэжэ алдаршаһан тэрэ хүнтэй уулзахаяа аяар Первомайскын уурхай зорюута ошоо һэм.

...Ёнхорой жалын хоёр тээгүүр ханарһан үндэр хаданууудай ара үбэрөөр олон дахин годирон ябаһаар лэ, самсаал эрье шлоторoo малтуулһан газарай захада хүрэбэбди. Тиин бишыхан хушуу үнгэрэмсөөрнай, гэнтэ томо гэгшын экскаваторай тохорюун ута хүзүүн үзэгдэбэ.

— Эндэл даа, — гэжэд жолоошомнай машинаяа зогообо.

Хазаар ногтодо ороһон мантан ехэ мамонтын шэнжэтэй машина маша ульгамаар хүдэлнэ. 175 тонно шэгнүүртэй, 11 метр үндэртэ байһан 10 тонно хүндэ юумые үргөөд абаха шадалтай.

Уданиьегүй экскаватор сооһоо … …һон телогрейкэтэй хүдөөгэй трактористһаа ямаршье илгаагүй, дундуур нюргатай, бэхэриг хүдэр бэетэй, мойл харахан нюдэтэй хүбүүн гаража ерэбэ. Энэмнай — Ваганов өөрөө. Олон үгэгүй, номгон даруушье һаа, ехэ һонор сэжэтэй, хатуу зориттой, ажалша бэрхэ янзын хүн гэжэ абаһаар лэ мэдэгдэнэ.

— Халаамни дүүрэжэ байна. Заахан хүлеэгты, — гэжэд намдууханаар хэлэбэ.

Теэд юун ха һэм:

— Мүнөөдэрэйтнай хүдэлмэриин дүн ямар гээшэб?—гэжэд забһардуулан асуужархибабди.

— Хоёр мянгаад тонно малтагдаба хаш. Нормо 150-яад процент тухай дүүрэбэ ха, — гэбэ.

***

...Һаруул томо гэр байшан соо һуунабди. Вагановнай улам налархай намдуугаар хөөрэжэ ороно:

— Захааминай Хамни нютагта түрэһэн хүнби. Манай эндэ Шампии гэжэ нэгэ һүрхэй буряад үбгэн бии юм һэн. Тэрэ хүн минии абатай ехэ танил байһан. Нэгэтэ агнууриһаа бусалгандаа манайда айлшалаа бэлэй. Тиихэдээ өөхэн сахюур орёомогтой ялагар хара түмэрлиг үнгэтэй шулуу асаржа ерээ бэлэй. Абамнай алтанай уурхайда бүхэли наһан соогоо хүдэлһэн болобошье, тэрэ шулуу танягүй бэлэй. Тиихэдэнь:

— Зай, Саша, — гэжэд Шампии үбгэн намда хандаа һэн, — энэ түрэл нютагайнгаа айхабтар баян дэлгэр байһаниие мэдэнэ гүш? Энэ шулуумнай нэгэл зэндэмэниин шухаг зүйл байһан байха. Энээниие лаб тодоруулжа, … …

…үнэн … бэелүүлэг… 1948 онһоо эхил… молибден абалсажа … хүхюутэйгөөр энеэб… …ломор» тамхяа гарга…

Удаань өөрынь аж… тухай асуунабди.

— Экскаватор гү?… бүтээсэ аяар 20-30 … мэнхэй юумэл даа. … һабарида «табисуурай… дүрбэн жэл боложо … юһэн жэл хүдэлөө, — … хамаг амжалтаяа … тохохо һанаатай заб…

— Машинын эзэн … та. Өөрынгөө ажал … үгыт, — гэжэд шара … бди.

— Зүб лэ даа. Ма… рууһалгын лэ хүсөөр… эдлэдэг. Юрэдөө, техн… һалгын гурим дүр… үлүү нарин нангина… шэбди, — гэжэд хөөр…

Александр Ваганов … наар хүдэлжэ, даалга… һарада үлүүлэн дү… наатаа амардаггүй хү… муудые саг үргэлжэ … мүнөө үедэ кружогт… хайн үйлэдбэриин эк… на. Өөрөө — партий… зациин секретарь.

— Шэнэ жэлэйт… гээшэб, Александр…

— Узбекистанда … гэжэ сайр-туулган… юм. Эрхим тоодо оро… дэлмэринь манай… Тэдээнтэй сэхэ мү… ахижа урдань оро… Тиихын түлөө ула… гээр ажаллахаб… заатагүй дүүргэ… надайнгаа дамж… алдахагүйн хой… Өөрөө техникум… эхилхэб, — гэ…

Тиин аажама… най, гэнтэ шэх… рэлгэ соностоо… га хүрин хар…

— Энэ ма… нюруув һэндэ… даа гараба ёһ… ханаар үгэлэ…

— Энэмнай… биһуу... Эб на… — гэжэд нэм…

Тиигэжэ … шэгүй уу… баатар зү… нистнууд … илан манд… юм гэжэд омо…

— Шампии … мэндэ ябаа һаа, …

...зы хэш... ыень нигөө арьбадхья!

САГАЙ ЭРИЛТЭ

...о манай со-
...артиин ажа-
...шанартай хэ-
...лоо. Тэдэнэй
ЦК-гай но-
...но. Пленум
... хүгжөөхэ,
...а талаар хү-
...удал зүбшэн
...адаа хур-
...бдарха та-
... ябуулгануу-

...брийн Плену-
... ёһоор Зэ-
...ай үйлэдбэ-
...улагдаба. Энэ
...5 колхоз, 3
...хын продукт-
...хэды пред-
Управлениин
...ганизацинууд
...нуудые хам-

...управлениин
...еренци боло-
..., гэшүүндэ
...алтын комис-
...арткомой ап-
...згдөөд, ажал
...э. Үйлэдбэ-
..., бэелүүлхэ
...рюусалгатай.
...иин харьяата
...үдөө ажахын
... гүрэндэ ху-
...тэды амжал-
... Урда жэлэй-
... ниилээд ехэ
...н, һүн, ноо-
...усад продукт-

...шиидхэгдээгүй,
...удалнууд тон
... управлениин
...дэ мяха, һү,
..., уялгануудаа

...минай комму-
...алшадай урда
...рилгонууд та-
...ин нэгэдэхи
... тогтоол соо
...иһоо мяха
...эр, һү 18-20

процентээр, ороoһо таряа 30-40 процентээр ехэ болгохо гэжэ бэшэгдэнхэй.

Партийна конференциин хараалһан эдэ харюусалгатай зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө парткомой хүдэлмэрилэгшэд, партийна организацинууд болон коммунистнар бүхы хүсэ шадалаа зорюулха болоно. Тиихэдэ партком, тэрэнэй инспектор-эмхидхэлшэд, пропагандистнар хуушанай райком шэнгеэр хүдэлхэ бэшэ, харин тад ондоогоор хүдэлхэ болоно.

«Партийна органуудые үйлэдбэриин шэнжэ баримталан байгуулхада, промышленностиие, бариилга болон хүдөө ажахые бүри тодорхой һайнаар, түсэбэй ёһоор хүтэлбэрилхэ, үйлэдбэриин асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулха аргатай болохо байна. Иимэ шэнэдхэлгэ партиин ажал ябуулгын бүхы талые бүри эдэбхитэй болгохо хэрэгтэ туһалха, эмхидхэлэй болон соёл сурталай хүдэлмэриие коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ зорилгонуудтай бүри нягта холбоотой болгохо байна» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Тиимэһээ үйлэдбэриин управлениин партийна комитет колхоз, совхозуудай парторганизацинуудай бүхы хүсэ шадал гол асуудал шиидхэлгэдэ — үйлэдбэридэ шэглүүлхэ болоно. Партийна организацинуудай ажалшадай дунда ябуулжа байгаа ниитэ-политическэ, эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри юрэнхы дээрээ ябуулагдаха бэшэ, харин ямар аргаар мяха, һү, нооһо, үндэгэ, ороoһо таряа болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехээр абаха асуудал шиидхэлгэдэ зорюулагдаха гэшэ.

Инспектор-политэмхидхэлшэд партийна эмхи зургаануудтай хамта малай үбэлжэлгэ, түл абалга эдэбхитэйгээр үнгэргэхын, хабарай тарилгада һайнаар бэлэдхэхын, һү, мяха абалга эрид дээшэлүүлхын түлөө эрид хэмжээнүүдые абажа эхилбэ.

Х. Хандуев,
Зэдын үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь.

РЕПОРТАЖ

Шэнэ заводой шэнэ машина

Жэлэй һүүлшын ... дэрнүүдэй нэгэн байба.

Эгээл энэ үедэ «Буряткабель» заводой кабельна машина бүтээлгын участогай хүдэлмэришэд ехэ сүлөөгүйшье һаа, баяртай хүхюунүүд.

Шэнэ түхеэрэлгын хажууда суглараһан хүдэлмэришэд тус бүридөө элдэб орёо түхэлтэй олон детальнуудые хабсарган холбоно. Хамагай һүүлдэ хэдэн шурагуудые мушхан шангадхаһанай һүүлдэ:

— Зай, одоошье бэлэн болоо даа, табижа үзэе,—гээд хүдэлмэришэдэй нэгэн хэлэбэ.

Уданшьегүй станок хүдэлжэ эхилнэ. Хэдэ минутын туршада машинын агрегадууд нэгэ жэгдээр хүдэлнэ, тойрожо байгшадай шарайда баярай тэмдэг үзэгдэб...

Тус участогай хүдэлмэришэд жэлэй һүүлшын һарануудай туршада тон харюусалгатай даабариие болзорһоонь урид дүүргэһэндээ баяртай хүхюутэй байба.

— Харагты, энэ станок ехэ орёо оньһотой юм. Бидэнэр тухай чертёжой ёһоор тэрэниие бүтээгээ гэшэбди,—гэжэ мастер П. Н. Крашенинников хөөрэнэ. Оройһоймнай промышленностиин урдань бүтээн гаргадаг станогуудһаа нэгэ тад ондоо, түрүүшынхеэ бэшэ болгогдожо байна гэшэ.

Арадай ажахын һалбари бүхэнэй түргэн хурданаар хүгжөөгдэжэ байһан мүнөө үедэ шэнэ шэнэ элдэб янзын машина, түхеэрэлгэнүүд хэрэгтэй боложо байна. Иимэ шухала станок бүтээлгэ ...дондо шэнээр эмхидхэгдэһэн ... заводой хүдэлмэришэдтэ даалгадаа бэлэй. Тэдэнэр саарһан дээр хэгдэһэн чертёжоор детальнуудые бэлэдхэжэ, мүнөө түрүүшын хэдэн станок бэлэн болгобо. Энэ станок хүнэй үһэндэл нарин хан шабын түмэр шааҗан гүйлгэжэ орёохо юм. Иимэ аргаар хэгдэһэн нарихан шабын түмэр электротүхеэрэлгэнүүдтэ хэрэглэгдэхэ юм.

Кабельна промышленностиин машина гаргажа эхилһээр орёйдоо жэл үлүүтэй болобошье, тус участогайхид гурбан ондоо янзын машина, станогуудые бүтээдэг болоо. Тон нарихан түмэр хилгааһануудые нэгэдүүлэн ээрэдэг обмоточно машина тэдэнэй түрүүшын шэнэ продукци болоно. Мүнөө эдэ машинанууд Эхэ оронаймнай олон городууд болон союзна республикануудта эльгээгдэнэ. Мүн энэмнье машинануудынь угаа орёо технологитой, тэрэниие бүтээлгэдэ ехэ анхарал оролдолго, уран нарин гар хэрэгтэй. Элдэб янзын 500 гаран детальнуудһаа, 40 гаран узелнуудһаа энэ машина хабсаргагдана.

Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ байһан эндэхи хүдэлмэришэдэй оролдосото ажалай ашаар электротехникын харюусалгатай захил һайнаар дүүргэгдэнэ.

Иигэжэ республикымнай промышленностиин эгээл залуу предприятинуудай нэгэн «Буряткабель» заводой хүдэлмэришэд долоон жэлэй түсэбые бэелүүлгэдэ хамсыгаа шуужа оронхой.

Фрезеровщик Павел Шевчишин, токарьнууд Владимир Анисимов, Валентина Варфоломеева, залуу токарь Леонид Черниговский, мастер Петр Николаевич Крашенинниковэй даадаг бүлэг хүдэлмэришэд, Михаил Староженко гэгшын даадаг слесарь-хабсаргагшадай бригадын гэшүүдэй долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэй туршада бүтээһэн ажалынь яһала ехэ. Шэнэ продукци бүтээхын тула мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, нарин детальнуудые бэлэдхэжэ һураха эрилтэ табигдаа. Тэдэнэр урдаа табигдаһан эрилтэ зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээбди гэжэ хэлэхэ, омогорхохо дүүрэн эрхэтэй болобо. Бултанай хүсөөр бүтэжэ дүүрэһэн түрүүшын станок һаяар техническэ шалгалтада Москва эльгээгдэхэнь.

Буряадай республикада бүтээгдэһэн тамгатай үшөө нэгэ шэнэ түхэлэй станок мүндэлбэ.

С. Бардамова.

«Буряткабель» заводой түрүү хүдэлмэришэн Александр Бурчевский эмальстанок «М-16» хабсаргажа байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Манай анкетэ

Хэхэ юумэн ехэ...

Ленинград хотын Уран зурагай академи дүүргээд, мүнөө зун орон нютагаа бусажа ерээб.

«Адуулгашан», «Тала», «Буряадай найр» гэһэн зурагуудни Ленинградай выставкэдэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэжэ, саашадаа ажабайдалдамни ямар нэгэн хубилалтын болошоогүй һаа, юу хээхэн зуража шадаха байһанинем харуулба гээшэ бээз.

Һургууляа дүүргэхэдээ дипломно хүдэлмэри болгожо «Буряад басагад» гэжэ нэрэтэй зураг гүрэнэй комиссиин урда табяа һэм. Тэрээндэмни «Эрхим» гэһэн сэгнэлтэ үгэһэн юм.

Би энээгээрээ һайрхана бэшэб, юрэл, үнгэрөөшэ жэлнүүд соогуур хэһэн хүдэлмэреэ тобшохоноор дурданаб.

...Хэхэ юумэн ехэ... Аргагүй ехэ байна даа... Хоёр һара тухайтай нютагайнгаа хүнүүдээр уулзажа, ажал хэрэгтэйнь гүнзэгыгөөр танилсабаб.

Сэхыень хэлэхэдэ, мүнөө үеын, жаргал дүүрэн буряад эхэнэрые зурагаар харуулха хүсэлэнтэйб. Һаяар «Хонишон» гэжэ зурагни захата болохонь. Тиихэдэ буряадай түрүүшын большевигүүд тухай зураг зураха нэгэ ехэ һанаан байна.

Хэхэ юумэн ехэл даа. Һанаан бэелүүлэгдэхэ бээз.

Дашн-Нима Дугаров,
уран зурааша.

Соёл болбосорол мандуулха

Хүн зоной соёл болбосорол мандуулха гуламтануудай нэгэн—клубууд... Тэдэнние нэн түрүүн үзэмжэтэй гоёор түхеэрхын хойноһоо хаба шадал соогоо оролдообди: хүшэгэ, портрет, зурагуудһаа эхилээд, хэрэгтэй хамаг юумэ абаабди... Түлишэ түлеэмнайшье элбэг хүрэхэ. Манайда ороһон хүнүүд гомдодоггүй, яһала сэдьхэлээ тэнииҗэ амарнашье...

Ажал тухай асууна гүт?.. Зүжэг, концертнүүдые эмхидхээ һэмди. Элидхэл, лекцинүүдшье багшанарай хүсөөр хэгдээ.

Хатар танца, кино үдэшэ бүри шахуу болодог. Теэд хэһэн ажалнай үшөөл һанаһанда хүрөөгүй.

Бин байгаа дутуу дунданууд шэнэ жэлдэ усадхахабди. Нютагай эрдэм бэлигтэндэ түшэглэжэ, уран һайханайнгаа бүлгэмые ульгам һайнаар хүдэлгэхэбди. Залуушуулые хүмүүжүүлхэ тушаа илангаяа ехэ анхаралаа хандуулхабди.

Хэхэ ажалаймнай дабаанай үндэршье һаань, хүлһэ шадалаа гамнангүй оролдожо, дабахал байхабди.

Балдан Буянтуев.
Чисаанын совхозой 2-дохи отделениин клубые даагша.

Ажалай охин соо үнгэргэһэйб...

Мүнөө 1962 оноо үдэшэжэ байхадаа, хүн бүхэн үнгэржэ гараһан харгыгаа эрьежэ хараха бээз.

— Эрьежэ хараха... Нэн түрүүн эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлһэн ажалайнгаа хани нүхэдые амаршалнаб. Хүдэлэгдөө даа, хүдэлэгдөө.

Ажал дээрээ дутуу дунданuудые мэдэрхэшье саг ушараа. Заримдаа ажабайдалаймнай эрилтые хангамаар пьесэнүүд хомор байгаа. 1963 ондо манай уран зохёолшод һайн һайн зохёолнуудые бэшэжэ, маанадаа баярлуулха бээз.

Шэнэ жэл! Шэнэ жэлээ ехэл баяртайгаар угтажа байнаб. юуб гэхэдэ, декабриин гушанай үдэр, 1962 оной һүүлшын үдэрнүүдэй нэгэн, драматург Лопе де Вегын «Инагайнгаа барлаг басаган» гэжэ зүжэг соо маркиз Рикардын ролиие наадааб. 1963 ониие мүн лэ ажалай охин соогуур, сценэ дээрэ үнгэргэһэйб гэжэ хүсэнэб.

Д-Р. Гомбодоржиев,
артист

Хүшэгэ нээгдэхэ...

«Сасуутан», «Милициин лейтенант» гэһэн зүжэгүүдээр харагшадтай танилсанхайб.

Хүндэтэ харагшадни, таанадаа шэнэ 1963 оноор дашарамдуулан амаршалаад, шэнэ зүжэгэйнгөө урагшатайгаар бэшэгдэжэ байһаниие дуулгаха хүсэлэнтэйб. Шэнэ зүжэгни «Хүрьгэн хүбүүн» гэжэ нэрэтэй байха. 1963 ондо энэ зүжэгэймни хүшэгэ харагшадайнгаа урда нээгдэхэ гэжэ найдуунаб.

Саашанхи түсэбни—хүдэлхэ, хүдэлхэ....

Бато-Мүнхэ Пурбуев,
драматург.

М. САМБУЕВ

ЖЭЛЭЭР, НҮХЭДҮҮД!

...зүгһөө
... шэнэ жэл.
...элэй үгэһөө
... шэлэжэ.
... саһан ороо.
...шни
... шэмэжэл,
...үрхэн дороо
... шэнэ жэл.
...оной үүдэн
...амда
... нээгдээ.
... шүүдэр
... нэгэдээд.
...т хүдэлөө,
...дон.
... дүтэлөөд.
...жэ бодон.
...раа улам.

Алдарта космонавтнарай
бүлэ нэмээ.
Хүндэ сагта бэрхэ тулан,
Хүшэлжэ гараалди
хүсэнэйнгөө хэмээр.
Ябаагүйлди талаар
дэмы тэнэн,
Яһала ехэ зорилготой хадаа.
Сэхэ хэлэхэдэ,
араднай үнэн
Сэдьхэлһээ ажаллажа
ерээл даа.
Хүдэлмэришэ хүбүүн,
таряашa дүүхэйн
Хани нүхэсэл баталан гарааш.
Залуу бүлэдэ түрэһэн хүүхэйн
Золой хашхараан
соогуур тараа.
Шэнэ баяр,
амжалта юрөөн,
Шэнэ жэлнай, ороолши манайда.
Эрхим нүхэртөөл эгээлэй үгөөр
Эблэн уттаалди—этигэн, найдан.
Эхэ орон
энхэ дуранда,
Энэ жаргалай хэтэ мүнхэдэ,
Шэнэ жэлэй
ерэһэн урманда
Шэлтэй духаряа
бариял,
нүхэд!

жэлэй һанамжа дурасхаалта үдэрнүүд, хүнүүд эли болон дүтэлнэ.

Январиин 1. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта хэхэ тухай Указ гараба. Буряад оромнай эрхим эрхим хүбүүд, басагадаа шэлэн һунгажа дэлхэйн зургаанай нэгые эзэлжэ байдаг агуу ехэ оронoo ударидахын түлөө эльгээхэнь ха юм. Энэ хадаа урдань буса түрэһэн гүүлдэг буряад арадайм агуу ехэ эрхэтэй болоһоной, асари ехэ далитай болоһоной гэршэ мүн.

Январиин 9. «Эрдэм совхозой эрхим хонишон Социалис Ажалай Герой Балдама Доржиевагай даадаг бригадада һаяхан нарай хурьгад маараладажа эхилбэ...

Мартын 5. Кремль соо Советскэ Союзай Коммунис партиин Пленум эхилжэ, «Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын шата, хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ талаар партиин зорилгонууд», —гэһэн элидхэл Никита Сергеевич хэбэ. Түүхэтэ элидхэлэйнь үгэ бүхэниинь далижан, бүхы орон соогуурнай таража, хүн бүхэнэй сэдьхэлдэ, тэрэ тоодо минии Хэжэнгэ нютагайхидай сэдьхэлдэ хүрэжэ, ажалай амжалтануудта зоригжуулаа.

Мартын 18. Энэ үглөөгүүр, улаабар наранай зээрэмхэйн урдуурхи һиимэгэр хүхэ зурлаа болон харагдаһан хадануудай дээгүүр мухарижа ябахада, Хэжэнгэ тосхоноймолон тоото ажалшад үйлсэнүүдтээ һайндэрэйхеэр хубсаланхай гаража, һунгуулиин урнанууд тээшэ шармайбад. Теэд хэнэй түлөө дуунуудаа үгэхэеэ иимэ эртэ яараа хаб? Өөрынгөө нютагай эрхим хонишон Цынгэ Буянтуевич Буянтуевай түлөө дуугаа үгэхэеэ яараа ха юм.

Мүнөө Чилсаанын оройһоо аладхарбан харахадам, тэрүү тэрэ—Хэжэнгын голой дунда—шэнэ шэнэ гэрнүүдэйнгээ, хонидойнгоо байрануудай туулган сайбар үнгэтэй шифер оройнуудаар яларан, Цэнгэ Буянтуевай бригадын туб харагдана. Мүнөө тэндэньe түрүүшын 17 хурьгад маараладажа эхилээ!

Цэнгэ Буянтуевтай үсэгэлдэр уулзахадам:

— Абаһан уялгаяа дүүргэхэл байабди,—гэжэ этигэнгеэр мэдүүлээ.

Августын 11. «Замбуулинай «Восток-3» гэжэ онгосо 1962 оной августын 11-дэ Москвагай сагаар 11 час ... минутада Советскэ Союзда табигдажа, Газарые тойрон дабшаха замда оргагдаба. «Восток-3» онгосые Советскэ Союзай эрхэтэн майор нүхэр Андриян Григорьевич Николаев жолоодоно»,—гэжэ зүрхэ сэдьхэл долгуулма мэдээн Москвагай радиогой ... дэлхэйгээр дамжуулхадань, минииье энэ Хэжэнгэ нютагаархин сосон, баяр омогорхолоор халин байһан.

Андриян Николаев чуваш юм гэжэ, буряад хүбүүмнай хэзээ ниидэхэ гэшэб» — гэжэ нютатаараа ябахадам, Доржын эжы хүгшэн намһаа асуугаад, урдаһаам согтой нюдөөр харааад һуугаа һэн.

— Ниидэхэ даа, һаяар ниидэхэ,— гэжэ тэрэниие найдуулаа бэлэйб. Энэ жаар зун болоо һэн.

Уһан Запорожиин хасаг угтай Павел Поповичой нэрэ гансашье газараар бэшэ, бүхы замбуулин соогуур зэдэлһэн. Үглөөдэрынь үнөөхи хүгшэнтэ дахин уулзахадаа:

— Доржын эжы, украин хүбүүн ниидээ, буряадай ээлжээн дүтэлөөл ёһотой,—гэжэ хэлэхэдэм:

— Хареэ, тиигээл ёһотой,—гээд, нюдэнэйнгөө нёлбоһо аршаадхёо юм.

Үнэхөөрөөшье, буряад хүбүүн энэ гаража байһан гаһар залуу ондомнай замбуулинай дайда руу шэдитэ онгосо залажа магад, хэн мэдэбэб гэжэ шэбшэнэб.

Августын 31. Холын Украинын 69 наһатай Социалис Ажалай Герой, звеньевой эхэнэр Надежда Загладын «Таряашан нэрээ хүндэлэгты!» гэһэн нээмэл бэшэг газетэнүүдтэ толилогдоо һэн. Манай Буряадай аймаг бүхэнэй таряашад, малшад зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн, тэрэ гүнзэгы удха шанартай, сэсэн мэргэн бэшэгэйнь үгэ бүхэниие шэнжэлэн униһаа юм. Тэрэ үдэрнүүдтэ залуу агроном Цыдып Бадмаевич Данзановтай золгоходом:

— Минии эгээл зүрхэндөө хадуужа ябаһан һанал бодол энэ бэшэг соо ниитэлэгдээ. Сэхынь хэлэхэдэ, ажал хэрэгтээ, алтан хүрьһэтэ газартаа албан хойрогоор хандадаг зон үнөөл олон байһаар,—гэжэ зугаалаа һэн.

Цыдып Бадмаевичтай, мүнөө Хориин ажахын управлениин инструктор-эмхидхэлшэтэй, һаяхана гэнтэ уулзашооб. Һонин юугээ хэлсээд байхадаа, үнөөхи Надежда Григорьевнагай бэшэг дурдахадам, тэрэ нэгэ бага бодолгото болоод:

— Тэрэ бэшэгэй һүүлээр Хэжэнгэдэ ехэхэн хубилалтанууд болоо,— гэбэ.—Олон зон, тэрэ тоодо зарим хүтэлбэрилэгшэдшье, ажал хэрэгтээ хуушанайхяараа хандахаяа болижо байна. Жэшээлхэдэ, урдань колхозой түрүүлэгшэшье ябаһан нэгэ Б. гэжэ хүн бии һэн.

— Нэрыень хүсэдөөр хэлэхэ яагаабта?—гэбэб.

— Үгы даа, тэрэ хүн мүнөө юрын хонишон болоод ехэ һайнаар, үнэн сэдьхэлһээ хүдэлжэ байна. Загладын бэшэг тэрээндэ ёһотойгоор нүлөөлөө юм. Нэрынь мүнөө дурдаад яалайб даа, тэрэ урдынь ябадал дурдахада эшэдэг, дурагүйтэдэг юм. Иимэнүүд жэшээнүүд олон.

Зүб даа, сэсэн ухаатай, сэбэр сэдьхэлтэй аяар Украинын эхэнэрэй үгэ минии нютагаархинайшье зүрхэндэ шэнэ дулэ, зориг аһаан ороо... Түрүү хонишод Жамьянай Бадмацырен, Дугарай Цырендоржи, һаалишад Дамбын Юмжэд, Цымпилэй Мэдэгмаа болон бусадтай хөөрэлдэхэдэм, энэл һаналым баталаа юм.

Үнэн сэдьхэлһээл ажаллана даа минии нютагаархид!

Октябриин 11. «Элеваторнай дүүрээ, аяр шарахан алтан шэнисээр дүүрээл». «Одоол халяал!», «Юун жэгтэй гоё юм!»—гэлдэһэн баясхалантa абяанууд энэ үдэр республикымнай булан тохой бүриһөө зэдэлээ лэ. Газетэнүүдэй түрүүшын хуудаһанда зураатай һүлдэ домбын дүүрэхые хамаг ажалшад хүлеэн ядажа байгаа бшуу. **7,5 миллион** пүүд ороoһон гүрэнэй амбаарта тушаагдажа, КПСС-эй ЦК-һаа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ зүрхэнэй халуун амаршалга абаһан манай республикын ажалшадай һайндэр энэл үдэр ханхинаа һэн... Габьяата ажалаараа өөрынгөө хубитые оруулһан хэжэнгэзрхидшье омогорхон, баясан байгаал. Тэдэнэй дунда гурбадахи фермын эрхим комбайнер Юндэндоржо Жаповай байхые харанаб. «СК-3» комбайнаар 500 гектар таряа хадажа, 4 мянган центнер шахуу таряа хуряагаад, ажалай түрүүшүүлэй алтан самбарта нэрээ һиилүүлээ юм.

Мүнөө эндэһээ харахадам, совхозой МТМ-эйн хоёр дабхар шулуун байшан олон сонхоороо нара һиргүүлан, наадан байна. Тэрээн со... Юндэндоржо булад хүлэгөө шэнэ ...элэй ургаса хуряалгада түгэс бэлэн болон заһажа байһаниинь дамжаггүй.

Ноябриин 19. Энэ үдэр үльгэр со... хэлэдэгтэл, үзэсхэлэн һайхан съездүүдэй шэл ордон соо түрүү партиингаа ЦК-гай ноябриин Пленумдэ Эхэ оронойм эрхим хүбүүд, басагад сугларжа, Никита Сергеевичэй гүн удхатай элидхэл шагнаа. Ямар ехэ, ямар сэсэн мэргэн хубилалтанууд хараалагдааб! Оройдоо хэдэхэн хоногой урда тэрхэнэ болоһон Хориин нютагай үйлэдбэриин управлениин парткомой конференци дээрэ байха зол намда тудаа. Тэндэ сугларагшад партиингаа ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриин ...дые нэгэн дуугаар һайшаажа, шэнэ партком һунгаһан байна.

— Саг соогоо ехэл зүб хубилалтанууд болоо, манай коммунистнууд нэгэн дуугаар һайшаана,—гэжэ Хориин үйлэдбэриин управлениин шэнэ һунгагдаһан парткомой секретарь Цурбо Эрдынеевич Ренчинов хөөрэнэ.

— Тон сэсэн мэргэн. гүнзэгы бодолтойгоор хэгдэһэн эдэ хубилалтануудые дэмжэнгүй байхаар бэшэ,— гэжэ үнинэй коммунист Петр Степанович Борисовтой хөөрэлдэхэдэм мэдүүлбэ.

***

Саһан, Наран ...Наран. Үнгэрһэн илалтата жэлэйнгээ эгээл дурасхаалта удэрнүүдые һанаад үзэхэдэм, сэдьхэлдэмнишье иимэ сэлгеэ уужам, сэлмэг наратай болоходол гэнэ. Теэд үшөө хэды олон, түрүүн харахада юрын шэнги аад, юрын бэшэ, баһал иимэ илалтата үдэрнүүд байгааб.: гурбан зуун жаран табан үдэрнүүд бултаал илалтата байгаа бэшэ аал. Теэд хэды олон зуугаад, мянгаад илалтата үдэрнүүд, жэлнүүд урдамнай маниие угтанаб!

Олон шүлэг, дуундамн... дуул... һан, үльгэр домогтошье ... Чилсаана үндэрэй оройн ... дээрэ зогсон, түрэл Хэ... харан байхадаа, ерээдү... нуудта абтанаб. Ур... могто хэрэгүүд ту... тын мүрнүүд... һан дээрэ... Нүгөө ж...

...абаанай орой өөдэ

...й—олон ... домог-... үндэ-... д, түрэл ...б. Саһан. ...е хуурай ...эм баһа— ...ага хөөрэнги ...эй бусаагүй ...д байһанһаа гү, болоо юм гү—мэ... ...агшаа харахадам ... тоогүй олон зу... ...д баһал наранай ...а сэбэр сагаан ... бэшэгдэһэн үгэ... ...н нүгөө тээшээ ха... ...нгар сагаан та... ...шье санын мүр ...эшэгдээгүй сэбэр... ...Гэнтэ үнгэр... ...гэр домогто хэрэ... ...нүүдтэл, газетын ...ашаатай урдамни ...ба... Харин нүгөө ... саб сагаан, шэ... ...й ажал илалтын ...ухай нэгэшье үгэ ... хуудаһан шэнги ...гын шэнэ жэлэй ...нютагайнгаа эгээл ...о байхадам ерэ... ...б. Энээнһээ улам- ... Хэжэнгэ нютагни, ...а, малша зон бэ... ...хан Буряад оро... ...үүргата, коммунистнай дабшажа ябаа... ...өмни баһал нэгэ хи, бүри үндэр, бүри һайхан дабаанайнгаа орой өөдэ шармайхаа байна ха юм гэжэ шэбшэнэб. Хойно хойноһоон бодолнууд толгойдом орожол байба... Санын мүрнүүдтэл зурыһан газетын хуудаһанууд дээрэхи ажал илалтымнай асари хэрэгүүд тухай домоглоһон үгэ, мүрнүүд нюдэндэм элихэн харагдаба. Тиин, ухаандам хуудаһануудшье ирагдажа, үнгэрһэн

Ажал... баатарнууд

А. ГАЛСАНОВТА

Арадай театрай хилэн хүшэгэ
Аалихан иргадабал холын
Юреэдэ...
Александр, шамда амжалта
хүсэжэ,
Арадай артист болохыеш

М. АФАНАСЬЕВАДА

Эреэн сэсэгтэ таладал —
Энтэ сэмбээ дэлгээшэ
Эрхим манай Маланья
Энэ байна гэээшэл.

В. ...НГУЕВТА

Зайн гал... дабшааша
Заадан б...а хүлэгтэ
Эмээл то...с забдааша
Эрхим хү... Цынгуев!

Ш. ЦЫРЕМПИЛОВАДА

Бархан ууламнай дуултатайл
юм,
Бартажан нютагай шэмэг лэ.
Хонишон Шалсамаамнай
суутайл юм

Д. БАТО...

Аламжын тоор...
Аласай холоһ...
Мүнөө ...
Мүнх...

ҮНГЭРҺЭН ЖЭЛЭЭ ҮДЭШЭНГӨӨ...

...1962 он. Үнгэрһэн энэ жэлэймнай үдэр бүхэн—түүхын алтан хуудаһан. Үдэр бүхэнниинь—шэн зориг, ажалай габьяа. Үдэр бүхэниинь—коммунизм тээшэ нэгэ алхам урагшаа...

Энэ жэлэй хэшэгтэ намар манай республика гүрэндэ таряа тушаалгаар уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ. 7 миллион 815 мянган пүүд таряан! Республикымнай сэмбын фабрика, Улаан-Үдын шэлэй завод, Тимлюгэй цемент-шиферэй заводууд жэлэйнгээ түсэб мүн лэ үлүүлэн дүүргэбэ.

Сэмбын фабрика 50 гара мянган метр нооһон бүд түсэбһөө үлүү нэхэбэ. Шэлэй завод 370 вагон сонхын шэл, Тимлюгэй цемент-шиферэй завод 10 гара мянган тонно цемент, дүрбэ миллион хэһэг шифер түсэбһөө үлүү бүтээн гаргаба.

Энэмнай хэдэн мянгаад гэр байрын хушалта, сонхын шэлнүүд, шэнэ шэнэ һургуулинууд, больницанууд мүн ха юм.

50 гара мянган метр нооһон бүд гээшэмнай—арбаад гара мянган хүнэй үмдэхэ аһан һайн хубсаһан ха юм даа. Энэ жэлэй туршада Буряадаймнай соёл культура, литературада ехэхэн амжалтанууд туйлагдаа. Һаяхан Дандар Аюшеевэй «Аха дүүнэр» гэжэ шэнэ оперо шагнабабди. Даширабдан Батожабай «Төөригдэһэн хуби заяан» гэжэ романайнгаа хоёрдохи ном—«Хуби заяан бии юм гү?» гэжэ роман бэшэжэ дүүргэбэ. Барадий Мунгоновой «Харьялан урдаа Хёлгомнай» гэһэн роман Ленинскэ шанда дэбжүүлэгдээд байна.

Гэхэтэй хамта амжалтануудай хажуугаар дутагдалнууд гэжэ байдагынь шаналалтай. Амжалтануудаа тоолохо гэбэл олон лэ юм бэзэ, теэд, тархи халаг, Тархай байһан туладаа, дутагдалнуудаа хэлээ, заагаагүйдэмни оройдоошье болохогүй бшуу.

Жэшээнь, энэ үнгэрһэн жэлдэ, Бэшүүрэй совхозой Хонхолын һаалиин гүүртэдэ бузархан лэ юумэн болоһон байна. Юуб гэбэл, эндэ тон лэ һаалиин түлэт үедэ һү абаашаха машинын үгы дээрэһээ 3000 литр һүн хни талада гашалжа, миин хаягдаһан байна. Энэмнай юун гээшэб? Фермэ бүхэнэймнай һүеэ миин лэ гашалгаад хаяжа байгаа һаа, магазинуудтамнай хаанаһаа һү, тоһон гараха гээшэб?

Гадна республикын модо бэлэдхэлэй промышленность, тэрэнэй предприятинууд, леспромхозууд хэдэн мянган кубометрээр гүрэнэй түсэб дутуу дүүргэбэ. Манай республика ой модоор элбэг, уһа голоор гүнзэгы, теэд юундэ модо бэлэдхэлээр ходоодоо гээгдэнэ гээшэбибди? Юундэ хэдэн мянгаад кубометр бэлэдхэгдэһэн модомнай газар тэбэриһэн зандаа байраһаа хүдэлэнгүй үмхиржэ хэбтэнэб? Байгалай үмэнэхи модо бэлэдхэлгын комбинадай дарга нүхэр Афанасенко, танине шэнэ жэлээр амаршалха мүртөө, шэнэ 1963 ондо шэнэ технологи тухай бодомжолхо бэзэ гэжэ этигэнэб!

1962 ондо барилгын эмхи зургаанууд хойрог муугаар ажаллаа. Гол түлэб байрын гэрнүүд хараалагдаһан болзор соогоо баригданагүй, баригдан гэхэдээ шанар муутайгаар, хайша хэрэгээр холбоод хаяһан байранууд олохон ушарта дайралдана. Үбэл үгтэһэн гэрэй штукатурка хабарай ами оромсоор хууран унажа эхилнэ...

«Эк-кэ, даа! Зарим барилгашаднай һэшхэлгүй халтууршад байна даа!» Н. Г. Загладын жэшээгээр 1963 ондо «барилгашанай һэшхэл, нэрэ хүндэ» гэһэн асуудалые урдаа табихаар болоол ха, нүхэд.

Соёл культурымнайшье талаар шаналалтай үзэгдэлнүүд биил гээшэ. Шэн зоригто шэнэ сагаа магтаһан уянга һайхан дуунууднай үшөөл хомор байна гэжэ хүдөө нютагай залуушуул зүб тэмдэглэнэ. Гушаад жэлэй туршада буряад хүгжэм хүгжэһөөр байна. Теэд үнөөхил Дандар Аюшеев, Бау Ямпилов, Жигжит Батуев гурбамнай гушаад жэл соо хангюурдаһаар лэ ябана. Энэнь ехэ һайн. Тиигээд ургажа ябаа бэлигтэ залуу композиторнууд Чингис Павлов, Дашадондог Жалсараев, Ким Раднаев, Базар Цырендашиев, Гур Дашипилов, К. Олзоев, Юрий Ирдынеев г. м. олон олон залуу үетэнэй хүгжэм дуунууд аха нүхэдэйнь зүгһөө үнэн зүрхэнһөө дэмжэгдэһэй гэжэ юрөөнэб.

Гадна Буряадай драмын театрай директор Ц. А. Балбаровые мүн лэ тэрэ тэдыгээр амаршалаад, тэрэ тэды хэжэ байһан ажалыетнай тэмдэглэхэ зуураа, үшөө «Ой соо зургаадахи хадааһанай» олдоогүй һаань, дээрэ һэн гэжэ һананаб.

Үшөө тиигээд, Уран зураашадай союзай түрүүлэгшэ Л. Гергесовтэ иимэ асуудалнууд бии: Арадай гар урлалай таһаг гээшэ танай Союзда бии гү? Би юм һаа, юу хэнэб? 40 жэлэй ойн баярта ямар нюдэ баясуулма юумэн табигдаха гээшэб?

Саашань. Шэнэ жэлээр өөрынгөө хани нүхэд уран зохёолшодые амаршалнаб. Таанараа юуншье гэжэ шүүмжэлхэбиб даа. Теэд нэгэл гомдол байна. Анха сагта минии эсэгэ Алсагар Мархайда ахамад зохёолшод яһалал туһалдаг байгаа гэжэ дуулагшаб. Теэд һаянай таанарни намдаа балайшье туһалхаяа болишоот. Саашадаа хани барисаагаа улам бэхижүүлхые уряалнаб.

...1962 он. Үнгэрһэн энэ жэлэймнай үдэр бүхэн—түүхын алтан хуудаһан. Үдэр бүхэниинь—шэн зориг, ажалай габьяа. Үдэр бүхэниинь—коммунизм тээшэ нэгэ алхам урагшаа... Хүндэтэ нүхэд, малшад, хүдэлмэришэд, ажалай түрүүшүүл, замай залууршад, шүлэгшэд, хүгжэмшэд, уран зохёолшод, уран зураашад, эрдэмтэд, багшанар—та бүгэдые шэнээр амаршалаад, саашадаа бүри һайнаар, амжалта түгэлдэрөөр ажаллахыетнай юрөөнэб.

Мархайн аша Тархай

Зуун литр һүн, зутаран алдаһан түрүүлэгшэ

(Шог рассказ)

«Һү багаар абанаш!» —гэһэн донгодолго абаһан түрүүлэгшэ һаалиин гүүртэ ерэһэн гэхэ. Тиигээд тэрэ нэгэ залуу һаалишанда:

— Үшөө хоёр зуун литр һааха бэзэш,—гээд бардамлаба.

— Хаанаһаа мэдэхэбиб даа,—гэбэ нүгөөдэнь.

— Теэд хэн мэдэхэ юм,— гэжэ түрүүлэгшэ дуугаа шангадхана.

— Үхэр өөрөө мэдэхэ юм ааб даа.

— Үхэр мэдэхэ гэжэ гү?—гэн түрүүлэгшэ уурлашаба.—Теэд юунэй түлөө дүй дүршэл, эрдэм хэшээл бии байгаа юм гээшэб?...

— Теэд тэжээл, харууһан мүн лэ хэрэгтэй бшуу,—гээд һаалишан тэрэниие урдаа бүри оруулнагүй:—Хүйтэн, орой соорхой байрада байлгагдадаг мал тэжээл үгы һаа, юун өөдтэй һү үгэхэ юм?...

— Тэжээл?—гээд түрүүлэгшэ духадаа ёборуулһан хүндэл уршагад гэбэ.

— Тиимэ даа, тэжээл...

— Зай, ямар тэжээл шамда хэрэгтэй юм? Үбһэн бии, һолоомоншье элбэг...

— Кукуруза һаа бүри һайн байгаа ха юм...

— Теэд хаанаһаа тэрэниие шни би олохобиб?...

— Хүршэ колхозһоо эрихэдэ яанаб?...

— Һэ, бадарлаха, гуйраншалха гэжэ гү?...

— Теэд та колхозой түрүүлэгшэ ха юмта...

— Һэ, харал даа! Мүнөө үбэл болоһон хойно колхозой түрүүлэгшэ танда тэжээл бэдэржэ үгэхэ ёһотой болоно гү?...

— Бэшэ хэн бэдэрхэ юм?...

— Өөһэдөө зундаа юу хэжэ байгаабта? Тэрэ кукуруза ургуулхаяа яаһан зомта?...

— Теэд та өөрөө тоожо үгэнэгүй бэшэ һэн гүт?..

Түрүүлэгшэ иигэжэ дуулахадаа духа руугаа бэшэ, харин хамар дээрээ шаалгашаһан хүндэл уршагад гээд, бүри ехээр уурлажа эхилбэ. Тэрэ газарта нэгэ нёлбоод, буруу бухан саашаа ябаха зуураа:

— Шэнэ жэлэй урдахана өөрөө ерэжэ шалгахаб, түсэбөө дүүргээгүй байгаа һаа, һайн юумэндэ хүртэхэгүйш,—гэжэ занаба.

...Шэнэ жэлэй урда үдэр үнөөхи түрүүлэгшэ амидаһан, уухилһан юумэ тэрэл гүүртэеэ хүрэжэ ерэбэ. Эндэ хүн бүхэн тэрээнһээ дороор тэбдэнэ, хүл хөөрсэг бололдоно. Теэд энээндэ юунэй гайхал байхаб даа? Хүн бүхэн хуушан жэлые үдэшэхэ, шэнэ жэлые ямаршье дутуу дундагүйгөөр угтаха, бүхы ажал хэрэгээ тэгшэлхэ гэжэ оролдоно бшуу.

— Зай, һү һааха даабаритнай дүүрээ гү?—гэжэ түрүүлэгшэ эхилэн тоо бүридхэлшэдэ хандаба.

— Үгы, оройдоол 100 литр дуташоо,—гэбэ нүгөөдэнь.

— Юун гэжэ?!—гээд түрүүлэгшэ шомшорно.—Ай халаг, миин 100 литр дуташоо гэжэ гү! Теэд бүхы үнеэдээ хуу һаагаа зон гүт? Али зарим нэгыень мартажархёо гүт?

— Юу хэлэнэ гээшэбта? — гэжэ нүгөөдэнь гайхана. — Юундэ малаа һаахаяа мартахабибди! Шалгажа үзэхэдэтнай болохо!...

— Хэды саг болооб?...

— Арба нэгэдэхи ябана...

— Ай халаг! Шэнэ жэл гараба гээшэл даа. Ай халаг!—гээд, түрүүлэгшэ тархяа тэбэрихэ зуураа, уууртайгаар бадашаба:—Тэрэ залуу һаалишан, хэн бэлэй даа, үтэр намда дуудажа асарагты, тэрээнһээ болоо, би хэлээ һэм.

Тиигээд малай хашаа руу гүйн ороно. Тэжээлээр дутамаг байһан зарим үнеэдүүд толгойгоо үргэхэ сүлөөгүй, үлэн хибэдһээ жажалһан хэбээрээ буруу хаража хэбтээд һэн. Теэд залуу һаалишан басаганиинь харагдабагүй.

«Эх эдээндэ нэгэ багахан кукуруза эдюулжэрхидэг һаа»,—гэжэ түрүүлэгшэ һанаа алдана. «Оройдоол зуун литр һүн. Мүнөө энээниие хаанаһаа олохобши даа! Эх, кукуруза тариһан, силос болгоһон байха юм аад!»—гэжэ тэрэ һанахатайгаашье, гэнтэ үбшэлһэн хүндэл хүндөөр гиинаад, дороо, шал дээрэ һал һуушана. «Эх, хамтын суглаан ойротобо!» гэһэн бодол толгойдонь сахилгаан түргэнөөр шарбаад, олон зоной уууртай шэрүүн шарай тэрэнэй нюдэндэнь үзэгдэхэдэл гэбэ. «Эх, шэнэ жэл гээшэ огто болодоггүй байхаяа яана гээшэб? Бурхан үзэг, тиибэлынь дээрэ һэн хаш даа!»

Теэд часай бишыхан һэрбээнүүд үсэдөөр, аргааханаар урагшаа дабшан, сэхэ арбан хоёр дээрэ ерээд дабхасалдашаба.

Г. Даржаев.

Иимэшье ушар болодог...

(ш о г)

Колхозой түрүүлэгшэ нэгэ залуу эхэнэрые дуудуулжа асараад, зэмэлжэ оробо:

— Ажал хэдэггүй аад, юугээрээ улаан сурба үхибүүдээ тэжээдэг, хубсалуулдаг хүн аабши,—гэжэ шамһаа асууха байнаб. Али аралжаа наймаа хэдэг юм гүш?

— Алиментын мүнгэн үхибүүдтэмни, мүн өөртэмнишье дутамаггүй хүрөөд байдаг даа,—гэжэ залуу эхэнэр урдаһаань харюусаба.

— Тиимэ ехые абана аалши?

— Гурбан хүнһөө. Мүнөөшье жэлдэ үсөөн болохогүй...

— Хмм...

Даши-Даба Мункуев.

Бүхэ[...] жэл хөөрэл[...]лэн хоёр

(бишыхан шог рассказ)

Парк. Тойроод сэмхэг сагаан саһан. Һандали дээрэ дулаахан сагаахан арһан дэгэлтэй урихан шарайтай басаган хажуудаа һууһан оодон дэгэлтэй сэнтэшэһэн үдхэн нидхэтэй нюргаар пилээд үндэр хүбүүндэ ехэл илдамаар няалдаад һууна. Хирэ хирэ болоод лэ хамуур бариһан томо гэгшын валенкатай, таахада, һүниин харуулшан хажуугаарнь үнгэрнэ. Паркаяа хааха гэһэн аад, эдэ жаргалдаа дашуу ршоод, хамагаа мартаад һууһан хоёрһоо боложо һаатаһан хэбэртэй. Теэд юундэшьеб гарагты гэжэ хэлэхэеэ шиидэгүй, бага алхасаяа удаарулаад лэ тэдэнэй хажуугаар алад гарашана.

Хүбүүниинь гэнтэ гарайнгаа час харажархёод:

— [...]үе, шэнэ жэлнай ерээл, юу хэжэ эндэ һууна гээшэбибди, [...]баял, нүхэднай хүлеэжэ байна ха юм!—гэжэ тэбдэнгеэр хашхаршахадань, үнөөхи үбгэн хажуудань дүтэлэн ерэжэ:

—Жаргалтай зон саг адагалаггүй юм гэдэгнай энэ ха юм. Бүхэли жэл хөөрэлдэтэртнайби таанадые эндэ хүлеэжэ ябалдаа,—гэхэдэнь, хоёр залуушуулда аягүй болобо хаш, уругаа харашабад. Теэд харуулшан үбгэнэй миһэржэ байхы харахадаа, тэдэнэршье тэсэгүй миһэрэлдээд, шэнэ жэлэр амаршалхаяашье мартажрхёод, гүйлдэшоо һэн.

А. Жалсанов.

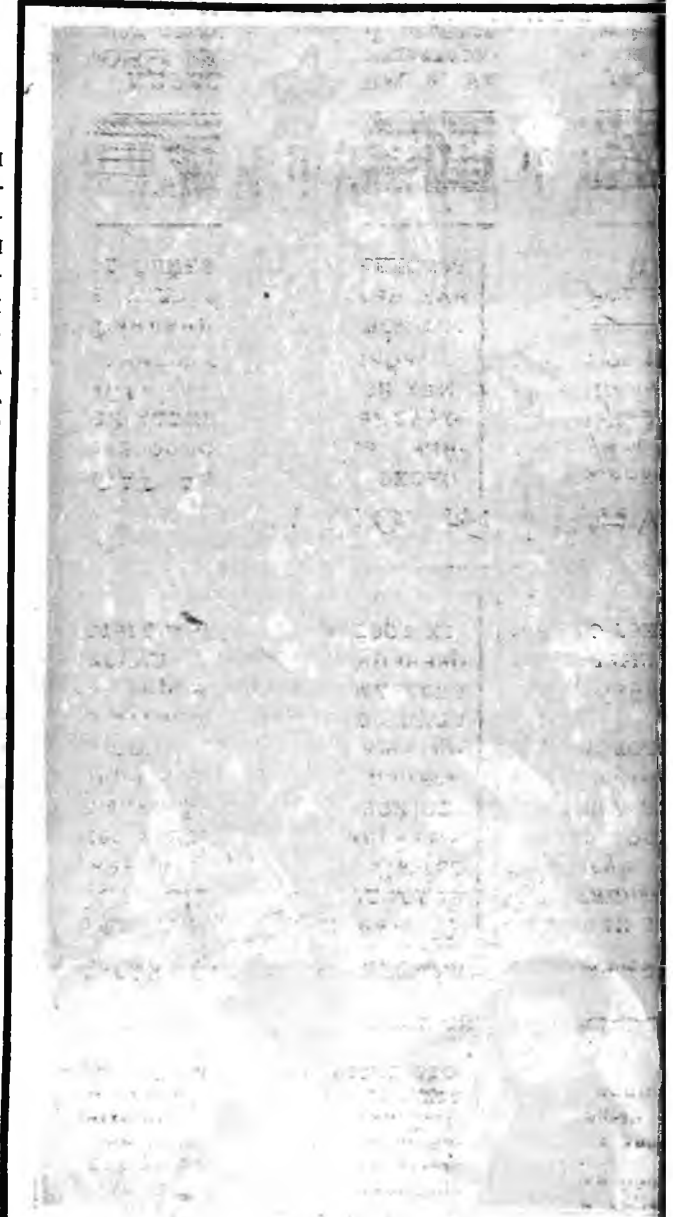

Улаан-Үдэ городой хүүгэдэй гурбадахи са[...]
А. М[...]

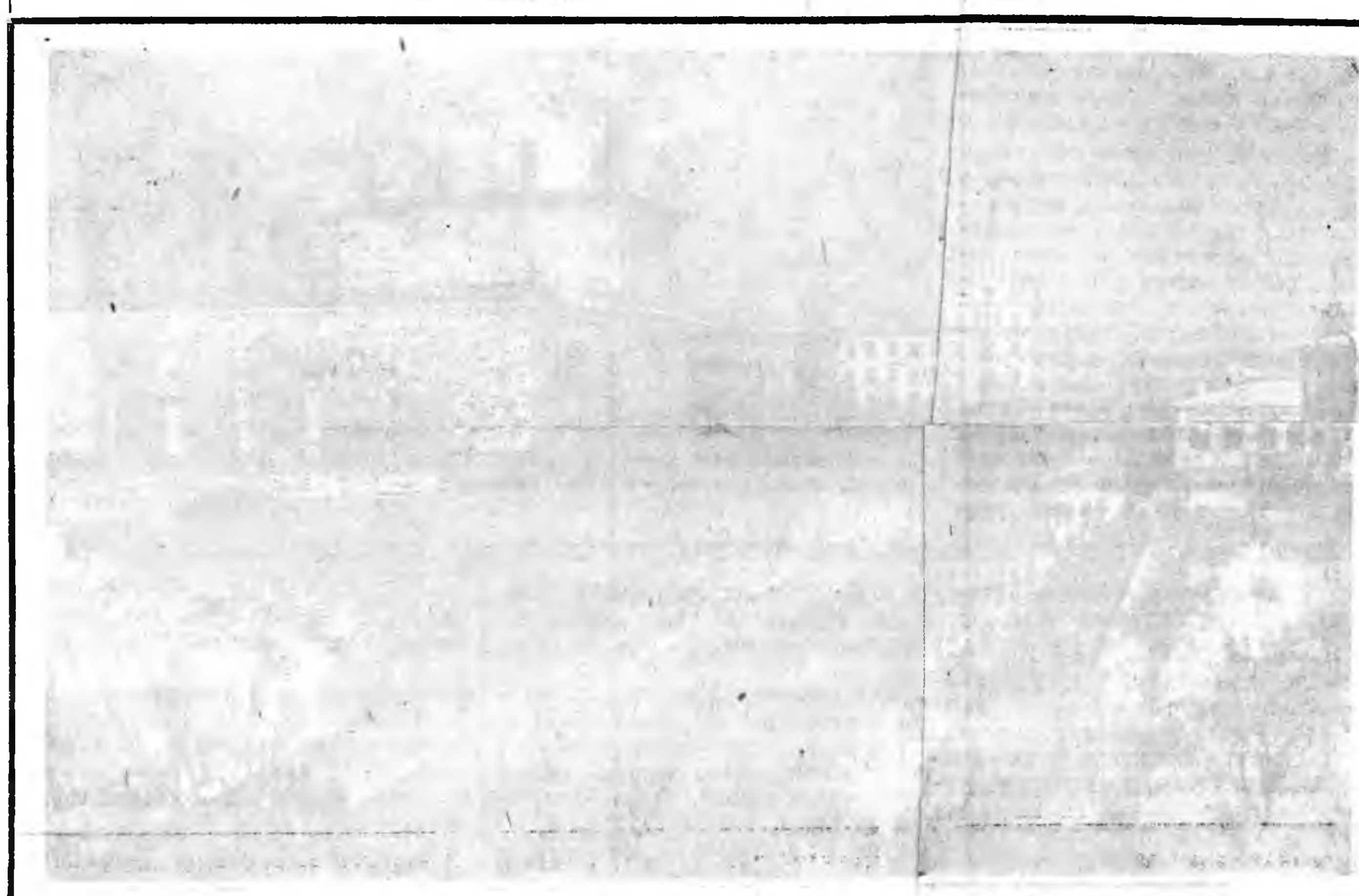

Сэнхирлэн харагдаа
Сэгээн үбэлэй жабар соо
Улаан-Үдымни гудамжа

Уняар татаад гоёхон даа.
Хүлгөө олон
Хүн зоной урасхал...

Ербын бодоһон ордонууд
Жэрын байхадаа гоёхон даа.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

Хилын саанаһаа

Йеменэй хилэ дээрэ амгалан байдал тогтоо

КАИР, декабриин [...] (ТАСС). Йеменэй Арабуудай Республикын президент маршал Абдулла ас-Саляль ЙАР-ай хойто зүгэй сэрэгэй отрядуудай подразделенинүүдые командалдаг дээдэ тушаалта офицернүүдтэй уулзалга хэбэ. Энэ болоһон уулзалган дээрэ Йеменэй офицернүүд Саудовска Аравии ЙАР хоёрой хилэ дээрэ амгалан байдал тогтоо гэжэ ас-Сальяльда элидхэбэд. Сауд хаанай хүлһэнэй сэрэгүүдэй Йеменэй хилэ сүмэрэн орохо гэһэн һэдэлгэнүүд гэдэргэ сохигдоно.

Чомбе туһалижа абахаяа ерэбэ

ЛОНДОН, декабриин 30. (ТАСС). Катангын хара һаатадай толгойлогшо Моиз Чомбе мүнөө үглөөгүүр Кушиһаа Родезиин болон Ньясалендын түб хото—Солсбериин дэжэ ерэбэ гэжэ Рейтер агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

Чомбе аэродром дээрэ буухаар Федеральна премьер-министр Веленскиин ордондо сэхэ ерэжэ ороо.

Чомбейн тон яаралтайгаар өөрынгөө хани, зүбшэлэгшэ Веленскийдэ ерэһэн үгэгшэ сэрэгынь хадаа һүүлшын үедэ Катангада болоһон онсо байдалтай холбоотой гээшэ ха. ООН-ой сэрэгүүдтэ хашуулхадаа ходо тэрээндэ ерэжэ байдаг зантай юм. Имагтал тэрэ Федерациин газар дээрэһээ Катангын жандармериие буу зэбсэгээр болон һомо хэрэгсэлээр баруун гүрэнүүд туһалжа байдаг. Энэ удаашье Чомбе миин айлшалжа ерээ бэшэ. Лондондо, Парижда болон Брюссельдэ байдаг эзэдынь өөһэдынгөө табюул хүндэ туһалха бэзэ гэжэ найдажа ябана ха.

КАТАНАДАХИ БАЙДАЛ

ПАРИЖ, декабриин 30. (ТАСС). Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, ООН-ой сэрэгүүд Катангын нийслэл хото Элизабетвилиие болон тэрэ город шадархи газарнуудые эзэлээд, урда зүг тээ дабшажа ябана.

ЛОНДОН, декабриин 30. (ТАСС). Рейтер агентствын корреспондентын мэдээсэһэн ёһоор, ООН-ой сэрэгүүд Элизабетвильһээ 30 километр газарта байдаг [...] пуши гэжэ Катангын ашаг малтамалые ехээр абадаг газарта дүтэлөөд ябана. Чомбе эндэ бэеэ нюужа байна гэжэ тухайлагдана.

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 30. (ТАСС). ООН-ой сэрэгүүд «Катангын национальна банкые» эзэлбэ гэжэ Юнайтед пресс Интернейшнл агентствын корреспондент мэдээсэнэ. Энэ эмхи зургаанай толгойлогшоор ООН-ой тушаалта нюур табигдаба.

ООН-ой сэрэгүүд мүнөө үедэ Элизабетвильдэ, энэ город шадарай бүхы газарнуудые эзэмдэжэ байна.

[...]лэй
[...]н үлэгдэл:
[...]һаа
[...]һан зайгуулнууд,
[...]дүүд,

Эдишэ мэхээр
Энтэр хармаан дүүргээшэд,
Хулгай худалай
Хуурмаг утаһа дамжаашад
Шэнэ жэлэй
Шэрүүн хамуураар хамагдан,
Сараа мүргүй
Сарагдан саагуур тонилог лэ!

Уншагшадай һа[...]

Шухала асуу[...]

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хүдөөгэй зарим нютаг һууринуудаар ехэл муу табяатай.

Энэ талаар «Буряад үнэн» газетэ ерэхэ жэлдэ уншагшадайнгаа эрилтые дүүрэнээр хангахын тула нилээдхэн юумэ хэхэ байха гэжэ һанахаар.

Амаралтынгаа, сүлөө сагаа культурнаар яажа үнгэргэхэб, хүмүүжүүлгын онол аргануудай зарим асуудалнуудта консультаци—заабаринуудые хирэ хирэ болоод лэ үгэжэ байгаа хада ехэл һайн һааб даа.

Тиихэдэ зарим нэгэн кино харуулаал һаа хүрөө болоо гэлсэдэг ха юм. Энээниие оруушаахаар. Юуб гэхэдэ, кинокартинанууд ехэнхидээ өөрынгөө доторой «адрестайшаг» байдаг. Киномеханигууд ямар кино хаана, хэндэ табихаяа өөһэдөө һайн мэдэхэ ёһотой. Ямарханшье удхатай картина табихадаа тэдэнэр буурал сагаан тархитай үндэр наһатаниие гүлмэр залуу үхибүүдээрнь сугтань һуулгажархидаг бшуу.

Тиихэдэ хүдөө ажахын түрүү[...] дүй дүршэл[...] тальна боло[...] тэй киножү[...] бигшад үсөө[...] на.

Жэшээнь, «а» үзэггүй [...] лон үхибүүд[...] гэһэн фильм[...] дөө, юу ойл[...] философско [...] «шүдэрлиг» [...] бшуу. Тиима[...] дай урдахан[...] хөөрэжэ үгэ[...]

Мүн энэ т[...] газетэ хубит[...] *Ерэхэ Жэ[...]* нүүдые хээ [...] гэжэ һанагда[...]

Эдэ бүгэдэ[...] шухала, юун[...] гуудтамнай [...] бирагүй ябуу[...] нютагуудта с[...] гээхэ гээшэ о[...] хала зорилго[...]

„Үхибүүдэй булан“ х[...]

Манай һургуули «Буряад үнэн» газетэ үдэр бүхэндэ абадаг гээшэбди. Энэ газетэмнай ажахынгаа талые дан ехээр харашанхай гээшэ ха. Энэньшье зүб. Тиибэшье үхибүүдтэ зорюулагдаһан рассказуудые газетын хуудаһан дээрэһээ олохонь бэрхэтэйшэг.

Нэгэ үе гоёор шэмэглэгдэнхэй, таатай зохндхон шүлэгүүдые хабсарагаһан «Үхибүүдэй булан» гарадаг аад, һаянай унтаршоол даа.

— Багша-аа, «Үнэн» газетэдэ маанадай уншаха рассказууд үгыл, хэзээ бии болохоб,— гээд хэшээлдээ ороходош үхибүүд асууха. Багша хүн үхибүүдэй һураһан асуудал бүхэндэ тоб байса харюусаха ёһотой бшуу. Ти[...]

— Гарадаг[...] одоол бэшэгд[...] гэхэш. Оло д[...] дые үгэжэ бо[...]

1963 ондо [...] гые» «галтай[...] даа. Үхибүүд[...] га—зохёолну[...] «Үхибүүдэй б[...] хада яахаб, э[...] шудалха хэрэ[...] ри асарха бэ[...]

Д. С. Саве[...]
Зэдын [...]
найм[...]

США-гай худалдаа наймаанай минис[...]

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 30. (ТАСС). США-гай худалдаа наймаанай министр Лютер Ходжес «1962 оной Америкын экономико болон 1963 оной арга боломжонууд тухай шэнжэлэл» соогоо 1962 онойхидо орходоо хүгжэлтэмнай бүри һула байха, «ороной экономическа баялигууд гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэхэгүй» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

«Манай э[...] та һүүлшы[...] байгаагүй, [...] тон ехэ б[...] приятинууд[...] болон түхэ[...] на һомолол[...] хой».

Энэ байд[...] лада олзын [...] болгохо гэж[...] на.

ТОБШО ҺОНИНУ[...]

★ ОАР Алжир хоёр экономическа болон худалдаа наймаанай харилсаае тааралдуулжа байха эдэ хоёр ороной хамтын комитет байгуулагдаба.

★ Финляндиин хүн зоной тоо мүнөө үедэ 4.523 мянган хүн болоод байна. Ороной нийслэл—Хельсинк[...] ажаһууна.

★ ФРГ-д[...] автомобиль[...] 1.496 хүн [...]

Реда[...]
Ц. [...]

Манай адрес, теле[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. [...]
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам.[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной [...]—24-74, сельского хозяйства и советского стр[...] промышленности, транспорта, информации[...] литературы и искусства—34-05, писем и р[...] отдел переводов и корректорская—35-95, [...]
Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Минис[...] Бурятской АССР.
Н06616.